35. štev. Novo mesto, 26. novembra 1915. Letnik XXXI.

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1·50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3·50 K, za Ameriko 4·50 K. List in oglasi se plačujejo naprej.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Krajec nasl.

Francu Jožefu I.

k njegovemu

67 letnemu vladanju.

Prihodnji četrtek, dne 2. decembra t. l., praznuje vsa Avstrija veliki cesarski in državni praznik. Minilo bo sedeminšestdeset let, odkar je zasedel slavni habsburški prestol najslavnejši Habsburžan — cesar Franc Jožef I. Odveč bi bilo na tem mestu opisovati dolgoletno in plodonosno delovanje priljubljenega vladarja, ki združuje v svoji vzvišeni osebi toli vrlin; opozoriti hočemo ob tem slovesnem trenutku le na eno, namreč na njegovo velepomenljivo geslo, ki ga je izbral ob vladarskem prestolu, na geslo: „Viribus unitis“.

Z geslom „Z združenimi močmi“ je pred sedeminšestdesetimi leti — v onih burnih časih — prijel naš širom sveta občudovani monarh, kot osemnajstletni mladenič s krepko roko vladarsko krmilo; z neomajano vztrajnostjo ga drži še danes kot osiveli starček. Združena moč zvestobe njegovih udanih državljanov ga je podpirala v tej dolgi dôbi, da ni omagal, da ni podlegel, ko so butali vsakovrstni viharji ob državo in prestol. Združena moč ljubezni zvestih državljanov mu je bila trdna opora v hudih in burnih časih; dajala mu je pa tudi tolažbe ob britkih urah, ko mu je neizprosna smrt s kruto roko trgala srce za srcem iz ožjega družinskega kroga. Osiveli starček na cesarskem prestolu je stal in stoji kakor trdna skala sredi razburkanega morja.

Velike ideje imajo že same na sebi moč, da vnemajo in gibljejo narode in posameznike. Ako se pa velike ideje združijo še z velikimi možmi, je njih moč v zgodovini človeštva nepremagljiva.

Mogočna Avstrija ima po svoji legi poklic in nalogo, da je v Evropi središče, srce. Ta naravna ideja zahteva seveda velike može, na katerih se more kazati in uresničevati. Božja previdnost je pa tudi res dajala Avstriji velike može za vladarje, in zlasti v burnem najnovejšem času, je dala našemu velikemu cesarju že dolgo vladarsko dôbo. Gotovo je to velika sreča za Avstrijo, sreča tudi za Evropo.

Naš cesar, ki drži sedeminšestdeset let svoje vladarsko žezlo, je veljavna moč med onimi, ki bodo po svetovni evropski vojski odločevali usodo dežel in narodov. Zato pa nanj z zaupanjem zro avstrijski narodi, s spoštovanjem pa tudi narodi neavstrijski.

Zlasti slovanski narodi v Avstriji pripoznavajo ob sedeminšestdesetletnici cesarjevi radi in hvaležno, da jim je naš cesar navzlic največjim zaprekam pripomogel do jednakopravnosti z drugimi narodi vsaj v načelu, čeprav se v istini boré z največjimi težavami za svoje zakonite pravice.

Med raznimi narodi avstrijskimi sme Slovenec ponosno zatrjevati, da nikdar ni onečastil zvestobe do cesarja. Pod junaškimi srci slovenskih mož in mladeničev je bil že marsikateri sunek naših sedanjih sovražnikov proti avstrijskemu ozemlju uničen, strt, zlomljen, bodisi ob zeleni, divni Soči, bodisi v Srbiji, kjer se je vnel svetovni požar, bodisi na severu z Rusijo ali na zapadu s Francijo in Anglijo. Srce poka slovenskemu narodu od žalosti, da mora celo zaradi te zvestobe, zaradi avstrijskega domoljubja mnogo trpeti. Toda cesar je zaščitnik pravice zatirancem: vstrajajmo v zvestobi, vstrajajmo v boju!

Zato pa Slovenija ob sedeminšestdesetletnici cesarjevi ne stopa samo hvaležno in zaupno pred svojega vladarja, ampak tudi proseče. Polaga mu na glavo venec častni — venec hvaležnosti; z zaupanjem se oklepa njegovega prestola, a tudi s prošnjami obstaja pred njim, da nas brani, sam trpin tudi usmiljen do trpinov Slovencev.

Dal Bog, da bi sedeminšestdesetletnica vladarja Franca Jožefa I. prinesla Evropi toli zaželjeni mir, po katerem narodi hrepené! Da bi po slavni zmagi avstrijskega orožja in naših zaveznikov spoznali vsi narodi jedino podlago medsebojnega delovanja: pravico! Kjer imajo razni narodi vladarja svojega kot vsem jednako dobrega očeta, ne bo jeden narod gospodoval, a drugi služil, temveč vsi naj delujejo kot jednakorodni bratje v ljubezni in spoštovanju za prospeh svoj, nikdar ne v škodo drugemu, pa s tem tudi za prospeh skupne domovine — velike Avstrije.

V takem avstrijskem domoljubju kličemo tudi mi ob sedeminšestdesetletnici cesarjevi: **Bog poživi, Bog potolaži, Bog ohrani milega cesarja Franca Jožefa I. do skrajnih mej človeškega življenja, in njegova dela blagoslovi z nebes Vsemogočni!**

Zlati klas.

Lani ob tem času smo bili v težkih skrbeh, kaj nam prinese prihodnjost. Bali smo se pomanjkanja in lakote. Sovražniki so bili našo državo odrezali od vnanjega sveta. Vsa prekomorska plovba je prenehala in tudi vse železnice, po katerih smo dobivali razna živila iz drugih držav, so ustavile svoje delo. Naši sovražniki so računali, da nas bodo na ta način izstradali in prisilili, da bomo klečé prosili za mir.

Toda prišlo je drugače. Ne samo na bojiščih, ampak tudi doma smo izišli zmagonosno, kajti prekrižali smo sovrašniku ves peklenski načrt izstradanja. Rešili smo se, hvala Bogu, večjega pomanjkanja in lakote! Dosegli smo to s skrajno varčnim življenjem, s pritrgovanjem in drugimi žrtvami. Četudi ni bilo vse tako urejeno in preskrbljeno, kakor bi bilo želeti, prebili smo vendar vse težave, ki so prihajale nad nas. Učili smo se ceniti vrednost kruha, in vsakdanji kruh je prišel v sleherni hiši nazaj do tiste časti in do tiste veljave, ki mu v resnici gre.

Kakor se moramo za to, da smo se rešili večjega pomanjkanja, zahvaliti umerjeni in skrajno varčni porabi živil od strani zavednega mestnega prebivalstva, tako se moramo po drugi strani zahvaliti za to tudi sposobnosti našega avstrijskega poljedelstva in pridnemu delu našega kmetijskega stanu, ki se je s podvojeno silo lotil dela na domačem polju. Preje zapostavljen kmečki stan se je pokazal naenkrat v vsej svoji mogočnosti, ne samo kot branitelj domovine na bojiščih, ampak tudi kot naš reditelj in naš rešitelj. Naša država pa je dokazala, da je njeno kmetijstvo tako močno in v različnih gospodarskih vrstah tako srečno sestavljeno, da zamore iz lastne moči preživljati vse svoje državljane in da bo ta njena moč še lahko rastla, če se bo posvetilo napredku kmetijstva tudi zanaprej potrebno pomoč.

Po vsej Avstriji se obhaja danes spomin, da smo se rešili večjega pomanjkanja in lakote. Po vseh deželah se prirejajo zborovanja, da se obhaja zmaga nad sovražnikom, ki nas je hotel z lakoto premagati. Tudi pri nas se moramo tega zavedati in spominjati, da smo prekrižali grozepolno nakano naših sovražnikov in da smo pomagali v prvi vrsti z našim kmetijstvom do potrebne preskrbe prebivalstva.

Kmetijska družba kranjska je po svojem predsedniku, komerčnemu svetniku Povšetu sklenila, da priredi na dan obletnice nastopa vlade Njegovega Veličanstva v četrtek 2. decembra slavnostno zborovanje. Po deželi pa imajo podružnice obhajati ta spomin v nedeljo 5. decembra.

Da dobi to obhajanje vidni izraz in da se pri tej priliki stori tudi kaj dobrega za naše vojne ponesrečence in njihove otroke, je dal vojnopomožni urad napraviti posebne spominske znake s pomenljivim napisom **„Zlati klas — reši nas!“** Ti lepi in ceneni znaki — en komad stane 30 h — naj bi se ob tej priliki splošno nabavili in nosili, ker ne bodo pričali samo naše zavednosti, ampak tudi zaraditega, ker imajo plemenit namen, ker se bo ž njimi nabralo nekaj podpore za vojaške invalide in za otroke padlih vojakov.

Kmetijska podružnica novomeška se je obrnila na vse p. n. župne urade in šolska vodstva v podružničnem okolišu s prošnjo, da se spominjajo tega srečnega izida, in sicer na ta način, da pojasnijo župljanom in šolskim otrokom pomen tega obhajanja in da jih povabijo k splošni nabavi spominskih znakov. Istotako se je obrnila z okrožnico na vsa županstva v njenem okolišu.

LISTEK.

Zgodba na Mehovem.

(Konec.)

Kunibert se zahvali svojemu dobrotniku ter se tudi ravna po njegovem nasvetu. Napiše pismo svojemu očetu ter mu ob enem odkrije tudi svojo skrivno ljubezen do Elizabete, opiše srečo, ki ga je doletela na dvoru, kakor tudi predrzno upanje, katero goji v svojem srcu. Drugo pismo napiše pa preljubi svoji Elizabeti ter ga priloži k očetovemu s prošnjo, naj ga on, kakor hitro mogoče, skrivoma izroči grajski hčerki, češ, da je od njega odvisna vsa njegova sreča. Piše pa še tretje pismo, in sicer svojemu dragemu prijatelju Otonu, katerega prelepo prosi, da bi mu izpolnil iz prijaznosti to, kar mu je obljubil.

Kmalu se je ponudila umetniku priložnost, da je sodeloval še na dveh drugih dvorskih koncertih. Tudi sedaj njegova slava ni zaostala za prvo. Ko pa grof Stahremberg naznani milostljivemu cesarju Kunibertovo željo in navede vse dotične vzroke, prejme presrečni harfar ne samo zaželjeno priporočilno pismo, marveč tudi dekret, na katerem je stalo črno na belem, da je imenovan za drugega načelnika dvorskih koncertov.

Preteklo je leto, odkar je dospel Kunibert na Dunaj, kjer je naposled dobil potrebne listine. Torej poprosi za dopust, nakar se poslovi od svojih dobrotnikov in prijateljev ter se poda veselega srca, srečen kakor kralj, v svojo drago domovino. Njegova natlačena denarnica mu je pospešila težavno in daljno potovanje v tedanjem nevarnem času. Kmalu je stal na domačih tleh in ubral pot iz Ljubljane proti Rudolfovem.

Bilo je okolu poldne, ko dospe v domačo hišo. Postaran oče ga z veseljem in ponosom objame ter pritisne na srce. Ko pa se prvo veselje nekoliko poleže, zamrači se starcu obraz in reče sinu: „Kunibert! Upam, da si se na tujem, kjer si bil tako odlikovan, naučil biti možak. Poslušaj me tedaj mirno. Govori se tukaj, da se ima grajska hči na Mehovem ravno danes zvečer poročiti z vitezom Jurijem iz Gradaca. Če je temu tako, svetujem ti, ljubi Kunibert, da se udaš v svojo usodo. Misli si, da ti je tvoja ljubezen vendar obrodila sad, ker te je povzdignila na tako visoko stopinjo časti in slave. Da, ohrabri se, dragi sin, in bodi tudi ti vitez po značaju in ravnanju!“

Kunibert je postal bled kakor stena pri teh očetovih besedah, toda odgovoril ni nič; ni našel primernih besed v tem obupnem trenutku. Še-le po dolgem molčanju mej tem, ko je hodil po sobi, je vprašal, kakor nekoliko pomirjen, svojega očeta, če je oddal oba pisma in kje je Oto? — Oče je odgovoril, da je izročil oba pisma lastnoročno, prvega Elizabeti in druzega Otonu. Oto pa da se sedaj ne nahaja na Mehovem, ker ga je graščak poslal na potovanje, katerega ukaza pa sin ni kaj rad izpolnil, toda naposled se je moral vendar ubogljivo udati.

To neveselo vest je sprejel Kunibert na videz kaj hladnokrvno in malomarno. Poskusil je cló jesti in piti, toda ni šlo. — Po obedu začne izkladati iz škrinje svoje dragocenosti, katere odda vse očetu. Istotako tudi veliko mošnjo zlatov, v kateri se je nahajalo 2000 goldinarjev. Potem pokaže očetu tudi vsa odlikovanja, s katerimi so ga obdarili na Dunaju. Ko se je začel dan nagibati k večeru, obleče svojo najboljšo obleko, dene si zlato verižico s svetinjo okolu vratu, vzame dotične listine, svojo harfo pa izroči nekemu dečku, da jo nese za njim.

„Sedaj pa z Bogom, dragi moj oče!“ zakliče ves ginjen in mu pogleda tako milobolestno v obraz, da se starček strese. „Jaz se podam na Mehovo, ker se hočem sam prepričati, koliko je resnice na tej govorici. Listine pa vzamem seboj, da ne pridem pred starega Hermana tako prazen, kakor pred enim letom. Morda me še povabijo na gostijo.“

S temi besedami odide mladenič skozi vrata. Oče Pavel pa zdihuje za njim rekoč: „Bog mu daj moč in srčnost, da srečno prebije ta udarec!“ —

Zvezde so že začele lesketati na čistem večernem nebu, ko dospe Kunibert z dečkom, ki mu nese harfo, pod Mehovo. Vsa okna ponosne graščine so čarobno razsvetljena. Umetniku bije srce tako silovito, kakor bi hotelo se razpočiti. S podvojenimi koraki

Tako bomo tudi pri nas obhajali spomin „Zlatega klasu“ in pomagali z malimi doneski nabirati potrebna sredstva za vojaške invalide in za otroke vojakov, ki so padli v boju za našo domovino. R.

Raba žvepla v kletarstvu.

(Piše B. Skalicky.)

V vseh naprednih deželah se že od davnih časov rabi žveplo v kletarstvu in se lahko reče, da je umno kletarstvo brez rabe žvepla nemogoče.

Pri nas pa vlada tako v krogih vinogradnikov, kakor v krogih gostilničarjev, zlasti pa v krogih vinopivcev proti žveplanju mnogo predsodkov, ki temeljijo večinoma na nevednosti in starokopitnosti.

Nepobitna resnica je, da je žveplanje praznih sodov neobhodno potrebno, ako hočemo dobiti vina s čistim, nepokvarjenim okusom.

Pa tudi zmerno žveplanje vina samega ni istemu na škodo, temveč le na korist. ker mu daje čistejši okus in lepšo barvo. Tako žveplanje pa ne povzroča vinopivcu prav nobenih težav. Le nezmerno, to je pretirano, zlasti pa sveže žveplano vino ni zdravju prikladno in povzroči lahko vinopivcu glavobol in neprilike v želodcu.

Tudi tako, nezmerno žveplanje vina, ki je zlasti v mnogih krajih izven naše dežele v navadi, temelji na nevednosti. Podpisanemu je n. pr. bilo lansko leto predloženo v enem prvih hotelov v Celju vino, ki je že od daleč tako hudo dišalo „po žveplu“, da ga je odklonil in ga ni hotel zaužiti.

Tako pretirano žveplanje ni ne samo nespametno, ampak naravnost kaznjivo. Vinski zakon žveplanje vina dovoljuje, ampak zakon o živilih porabo žvepla omejuje na gotovo, zdravju neškodno mero. Zato bi bilo prav umestno, da nastopijo kletarski nadzorniki povsod proti zlorabi žvepla, ki le diskreditira umno kletarstvo.

Namen teh vrstic je, da pojasnijo pravilno, nepretirano rabo žvepla v umnem kletarstvu.

Če zažgemo žveplo, gori na zraku z modrim plamenom, ki razširja močan, dušeč duh.

Pri gorenju se je namreč žveplo spojilo s kisikom, ki se nahaja v zraku, in je dalo žveplov dvokis, to je brezbarven plin kislega okusa in dušečega, bodečega duha.

Ta plin, ki ga tudi, dasi nepravilno, imenujemo žveplovo sokislino, je izvrsten pripomoček v kletarstvu zaradi njegovih lastnosti. Žveplov dvokis razkraja namreč razne ustrojne snovi, jim jemlje barvo in je močan strup za glivice in bakterije.

Zlasti zaradi zadnje njegove lastnosti ni mogoče brez žveplanja v kletarstvu izhajati, kajti povsod tam, kjer hočemo mošt, vino ali posodo ohraniti pred škodljivimi učinki glivic ali bakterij, rabimo žveplov dvokis, moramo torej žveplati.

Ker je žveplov dvokis, kakor že rečeno, nekoliko škodljiv tudi človeškemu zdravju, daje to mnogim povod, da obsojajo žveplanje posode ali vina, kar je pa zelo nespametno. Sveže in močno žveplano vino v resnici povzroča glavobol, ne pa zmerno žveplano vino, če dlje časa leži.

Žveplov dvokis je namreč jako nestalen plin. Že na zraku jemlje kisik vase in se spreminja v brezvodno žveplovo sokislino, ki pa z vodo daje žveplovo kislino.

Tudi v vinu se nekaj žveplovega dvokisa na ta način spremeni v majhne množine žveplove kisline, ki se zopet spaja z raznimi, zlasti z rudninskimi snovmi v vinu (z vinskim kamnom itd.). Ta sprememba se pa vrši le počasi; bolj hitro se žveplov dvokis spaja z ocetnim aldehidom v aldehidovo žveplovo sokislino, ki je ne samo zdravju veliko manj neprikladna, ampak ima tudi veliko bolj prijeten duh kakor žveplov dvokis in se z vinsko cvetico (buketom) prav dobro vjema.

Žveplanje posode zdravju seveda prav nič ne škoduje, ker se mora sod pred porabo zopet dobro izprati in se s tem žveplov dvokis, oziroma iz njega nastala žveplova kislina iz soda zopet odstrani.

Za žveplanje sodov ali vina se rabi žveplo v obliki trakov, ki so bili v tekoče žveplo pomočeni (žvepleni traki). Pravimo jim tudi žveplenice.

Taki traki so lahko iz platna, popirja ali pa v novejšem času tudi iz azbesta. Azbestni traki so najboljši, ker azbest ne gori in torej pri žveplanju ne razvija smodečega duha, kakor pri gorenju papirja, ali pa še bolj pri platnu.

Žveplo, ki se rabi v kletarstvu, mora biti čisto, vsekako pa prosto arzenika.

Čisto žveplo je bledorumene barve. Čim tanjše je žveplo na traku, tem bolje je, kajti če je žveplen trak debel, ne more vse žveplo na njem pogoreti, marveč ga pogori komaj polovica, kvečjemu dve tretjini. Ostalo žveplo kaplja v sod in tam kvari doge ali se pa spreminja v žvepleno paro, ki se poleže na doge sodov. Tako nepopolno goreče žveplo razvija bel dim.

Če žveplo kaplja v sod, se tam zopet strdi, in če se tak sod potem rabi za kipenje mošta, se pri kipenju spreminja žveplo v smrdljiv žveplovodik.

Iz tega vzroka se pri žveplanju rabijo razne priprave, ki kapljanje žvepla v sod preprečujejo. (Dalje prihodnjič.)

Naročniki,
priporočajte ‚Dol. Novice‘!

Gospodarske drobtine.

Gg. članom kmetijske podružnice. Opozarjamo na to, da se je letos od strani glavne družbe rasposlalo poštne položnice za plačevanje udnine za l. 1916. Udnina se ima tedaj plačati na pošti s pomočjo položnice. Kdor bi ne znal položnice izpolniti, naj pride k podružnici (g. Baniču) v Novem mestu, da se mu tam popiše. Na vsak način je treba, da se poslana poštna položnica do plačila shrani in da se udnina ž njo plača.

Kalijev superfosfat razprodan. Opozarjamo na to, da dobi podružnica novomeška samo en vagon kalijevega superfosfata in da za to ne more sprejemati nobenih naročil več. Tudi dosedanja naročila se bodo mogla izdatno skrčiti, da bodo naročniki saj nekaj dobili. Ta vagon kalijevega superfosfata dobimo, ko bo zopet prosta južna železnica.

Naročila za galun. Ker je modra galica tako draga, si moramo iz ozirov na varčnost pomagati tudi z galunom, na ta način, da pripravljamo potrebno zmes za škropljenje iz galice in iz galuna, katera zmes učinkuje ravno tako kakor sama galica, in se stroški za škropljenje na ta način izdatno zmanjšajo, skoraj za polovico. Naročila na galun sprejema kmetijska podružnica. Cena galuna bo znašala za 1 kilogram 60 h.

Spominski znaki „Zlati klas — reši nas“ so izdelani kakor igle in nosijo lep pozlačen klas. Pod klasom je majhen pozlačen trak z napisom „Zlati klas — reši nas.“ Želeti je, da se ta znak splošno nabavi. Naročila sprejema tudi kmetijska podružnica novomeška, seveda le za svoj okoliš in v večjem številu.

Domače in tuje novice.

Osebna vest. P. n. g. Matija Erzar, dekan v Postojni, je bil dne 17. novembra kot kanonik tukajšnega kolegijatnega kapitelja cerkveno umeščen ter je 24. novembra nastopil svoje mesto.

Umrl je v Mehrerau pri Bregencu v soboto 13. novembra nekdajni zatiški prijor preč. g. P. Gabrijel Rüttimann. Rajnki pater je bil splošno priljubljena oseba posebno še mej dolenjsko duhovščino. Pa tudi Zatičanje so ga velespoštovali vsled njegove vsestranske prijaznosti in dobrega srca. Bog mu bodi večni plačnik!

Umrl je v Novem mestu v petek 19. nov. v noči občeznani kapiteljski cerkovnik g. Andrej Hladnik, oče gospoda Ignacija Hladnik, vsled splošne ostarelosti, 84 let star in previden s sv. zakramenti. Pokojnik se je rodil 15. oktobra 1831 v Križah pri Tržiču ter je ostal odkritosrčnega in možatega gorenjskega značaja tudi na Dolenjskem. Že kot desetletni Andrejček je pričel z veseljem ministrirati in tudi druga primerna cerkovniška dela opravljati. In v tej bogoljubni službi je pridno napredoval ter postal sam cerkovnik. Kot taki se je popolnoma posvetil cerkvi ter z vso vnemo in zvestobo izvrševal svoj poklic skupno 74 let, med temi 26 let v Novem mestu. Komaj pol leta ni mogel več prihajati v zakristijo in to je starčka bolelo. — Pogreb je bil v nedeljo 21. nov. ob 4. uri zeló ganljiv in časten, ker je svojega dolgoletnega udanega služabnika pokopal milostljivi g. prošt dr. Seb. Elbert sam, z asistenco preč. gg. kanonikov in č. gosp. vikarja in s spremstvom oo. frančiškanov ter gg. Usmiljenih bratov. Za trugo je sledilo več meščanstva in druzega občinstva. Spremilo bi pa rado veliko več pogrebcev rajnega do groba, da bi bil dovolj znan čas pokopa, ker stari Andrej je imel veliko prijateljev in znancev, ki so ga čislali in spoštovali. — Tako smo tedaj izročili materi zemlji našega dobrega „očeta mežnarja“, da se odpočije od svojega truda; ohranili ga bodemo v spominu. Bog mu pa naj bode rajsko plačilo v nebesih!

Pod orožje morajo odriniti za orožje sposobni avstrijski črnovojniki letnikov 1872, 1873, 1874 in 1896 in sicer dne 6. decembra 1915.

Tretje vojno posojilo so prijavili pri mestni hranilnici v Novem mestu naslednji: Sl. okrajna bolniška blagajna tu 30.000 K; gosp. Karl Stritzel iz Poljanšice 3700 K; Preč. frančiškanski samostan tukaj 2500 K; g. Rihard Dolenc, vodja dež. kmet. šole v pok. 2000 K; g. Anton Lavrič iz Loke 2000 K; gosp. Martin Brulc iz Gaberja 1600 K; g. Johan Pureber iz Poljanšice 1000 K; g. Janez Fabjan Kumnje 1000 K; g. Franc Štangelj Stopiče 1000 K; gospa Jakobina Žitek 1000 K; g. Alojzij Bartelj 1000 K; gosp. Johan Kraker iz Podstene 1000 K; g. Uršula Kavšek 1000 K; gosp. Pezdirc za županstvo Toplice 700 K; g. Marija Bartelj 500 K; g. profesor Janko Krajec 500 K; g. Ana Vranešič, posestnica tu 500 K; g. Ivanka Koren Preloge, 400 K; g. Franc Drenik, Jablan 300 K; g. Amalija Gerdešič, c. kr. sodn. vdova 200 K; gosp. Martin Rozman Novo mesto 200 K; gosp. Martin Škrablj, blag. mestne hran. 200 K; g. sodni nadsvetnik Ivan Škerlj 200 K; g. Ana Strajnar 200 K; g. Ivan Svetec 200 K; gospice Vera, Vida in Pavla Svetec vsaka po 100 K; g. Anton Bervar, c. kr. okr. tajnik v pok. 100 K; g. Janez Kocjan iz Straže 100 K; g. Janez Jarm, nadučitelj v pok. 100 K; g. Johann Schauer za občino Smuko 100 K.

Božična darila za vojake. Po naročilu deželnega šolskega sveta se nabirajo za naše hrabre vojake kot pozdrav iz domo-

---

hiti po strmi poti proti gradu; fantič ga komaj dohaja. Naenkrat se njima zazdi, da čujeta v daljavi zvoniti. Naposled prideta do grajskih vrat. Množica služabnikov in ljudstva je stala na hodniku, ki je peljal od levih vrat k razsvetljeni grajski kapelici.

Kunibertu ni bilo treba povpraševati. Slovesni glas zvonov, ki mu je donel nasproti, kapelica v krasni svetlobi, — oh, zvedel je dovolj, — zvedel je preveč! —

Sredi dvorišča je stal velik, globok vodnjak, ki se še sedaj lahko dobro razločuje v razvalinah. K njemu se podá sedaj Kunibert, nasloni se na njegovo ograjo ter gleda z mračnim pogledom na vrata grajske kapelice, za katerimi se ravnokar opravlja sveto dejanje brez njega, in pričakuje nestrpno končnega izida. —

Kmalu se odpró vrata. Iz kapele se vsuje množica bogato opravljenih strežnikov z bakljami v rokah. Za njimi sledé vitezi in gospe, vsi v pražnji razkošni obleki, slednjič tudi Herman iz Mehovega z očetom Jurija pl. Grätz. — In sedaj se prikaže počasnih korakov bleda kakor marmor, a prekrasna mlada nevesta ob strani svojega ženina viteza Jurija, ki jo pelje za roko. — Ko je stopila na hodnik in jo je osvetil žarek bakelj, je videl Kunibert solze lesketati na njenih polnih licih. —

„Elizabeta, Elizabeta!“ zakliče z mrzličnim glasom nesrečni harfar, ki je do sedaj stal kakor kip, „tedaj moram vkljub najni prisegi videti tvojo roko v roki druzega?! — Toda ti nisi kriva temu, to kaže tvoja pobitost, to govoré tvoje obilne solzé! — In te tvoje solze ti umijejo vse, kar si se pregrešila zoper mene, in moja zvesta ljubezen ti jih izbriše raz tvojega milega obraza, ki mi je bil vse leto spremljevalec pri svojem bivanju na Dunaju! — Ti si bila moja upanjapolna svitla zvezda-vodnica v samotni sobi pri učenju brenkanja, a ti si me spremljala tudi v cesarsko hišo, kjer sem užival najvišjo čast in slavo, ti si me dovedla do umetnika!“

Ves osupnen obstoji svatbeni sprevod pri tem usodepolnem presledku. Kunibert si pogladi z roko čelo ter si izbere še enkrat vse svoje moči in nadaljuje: „Pridobil sem si odlikovanje cesarjevo in odlično mesto na cesarskem dvoru. Prinesel sem ti s seboj cesarjevo priporočilno pismo, toda vse, vse zastonj! Elizabeta, glej zvesto harfo, ki mi je pridobila tvoje srce in ki je meni prinesla gorjé, odslej je ne potrebujem več! Dam ti jo kot svatovsko darilo z željo, da ostaneš srečna in se me spominjaš ob mojem grobu, ki leži pred mano!“

„Moja prisrčna in zvesta ljubezen ti odpušča tvoj korak, Elizabeta, odpusti tudi ti meni moj sklep!“ in pri teh, urno in z vso silo močnim glasom izgovorjenih besedah, ki so grozno odmevale po grajskem dvorišču, obrne Kunibert še enkrat svoj hrepeneč pogled po nevesti in — skoči v vodnjak, kjer zgine v globočini! —

Zbrana družba, ki je ves čas prestrašena stala, gledala in poslušala, je pri tem prizoru groze zakričala; toda eden glas je prevpil vse druge — bil je smrtni glas, ki se je izvil iz prsij Elizabetinih, ko se je zgrudila mrtva svojemu ženinu Juriju v naročje! — — — — — — — —

Vsi bledi strahu odnesó nevesto v njeno sobo. Vse poskušnje, da bi jo oživeli, ostale so brez uspeha. — Presunjeni groznih vtisov začnó povabljeni gostje še isti večer zapuščati grad. — Truplo nesrečnega Kuniberta so izvlekli iz vodnjaka; okolu vratu mu je visela cesarjeva verižica. Med glasnim ihtenjem položé oba ljubljenca na pare. Čez nekaj dni pa položé z največjo žalostjo in splošnim pretresujočim jokom oba trupla drug zraven druzega v grajsko rakev, ki se je še pred kacimi tridesetimi leti lahko dobro razločevala. Podzidje nekdanje grajske kapelice se še tudi danes lahko razločuje, komur je namreč znan prostor, kjer je sploh stala, ker je sedaj vse z grmovjem obraščeno. Stala je nekako pri kraju v drugi polovici hriba.

Kmalu po tem strašnem dogodku zapusti Herman iz Mehovega svojo graščino in se nikdar več ne vrne. Njegov sin Oto pa si je same žalosti ruval lase, ko je izvedel usodo svoje preljube sestre in svojega najdražjega prijatelja. Po noči in po dnevi ga je preganjal duh Kuniberta z zlomljeno harfo in Elizabeta se mu je prikazovala z očitajočim prstom, češ, da je on kriv njene nesreče s svojo brezbrižnostjo za izpolnitev dane obljube. To očitanje ga je mučilo vse življenje in v obupnosti je

vine — božična darila od dijakov. Vsak dijak da en robec, eno škateljco švedskih žveplenk, en svinčnik, dve šivanki, dve knofeljci, dve igli za pripenjanje (Sicherheitsnadel) nekaj gumbov in nekaj črnega tkanca. Tako napolnjenih zavitkov so prinesli novomeški dijaki 177, katere je gimnazijsko ravnateljstvo 19. novembra 1915 v treh zabojih odposlalo na „zbirališče naturalnih daril c. kr. vojnega oskrbišča“ pri deželni vladi v Ljubljani.

Miklavžev sejm v Novem mestu bo v torek 30. novembra za blago in živino.

Vabilo na prostovoljno oddajo zlata in srebra. Vsled ukaza vis. c. kr. dež. vlade osnoval se je odbor, da nabira prostovoljno oddano zlatnino in srebrnino. Ta odbor sèstoji pod predsedstvom g. Adolf Pauserja iz naslednjih p. t. gospodov: Gimn. ravnatelj Franc Brežnik, Makso Bruner, inf. prošt dr. Seb. Elbert, Ivan Krajec in p. Gothard Podgoršek. Da je prostovoljna oddaja zlatih in srebrnih predmetov v korist okrepitve denarnega zaklada avstr. ogrske banke silne važnosti, je bilo po raznih časopisih že dovolj pojasneno in priporočano. Tukajšnji krajevni odbor Vas tem potom le še najuljudneje vabi in prosi: Blagovolite poiskati v Vaših domačih spominskih zbirkah in škatljicah za lišp zlatnino in srebrnino, ter jo darujte za tako velevažni patrijotični namen. Vse poklonjene stvari bo sprejemal ob uradnih urah g. Ivan Krajec v uradu mestne hranilnice, ter vse potrebno zabeležil in potrdil. — Vse stvari, ktere se ne utrpi zastonj izročiti, se plačajo po uradno dognani vrednosti, in se pri izročitvi teh stvari daljne podrobnosti poizve pri mestni hranilnici. Dobro bi služil temu namenu tudi star in nov zlat denar, kterega vrednost bi se plačala na zahtevo v papirju. Nabiranje se bo vršilo do 15. decembra t. l.

Odbor.

Prvi prispevek za spominski kamen. Gospodi častniki tukajšnje garnizije so nabrali med seboj 150 kron za okinčanje grobov v naših bolnišnicah umrlih vojakov na vseh Svetnikov dan na novem pokopališču ter svoto izročili Rdečemu Križu. Ker so pa okinčanje grobov že častite dame same priskrbele in je tudi mestna občina dokaj prispevala, je še ostalo denarja 113 kron. In to svoto je oddal Rdeč Križ v imenu velikodušnih gg. častnikov novomeškemu županstvu kot prvi prispevek za skupni spominski kamen na grobišče omenjenih umrlih junakov. Vzbudil Bog veliko novih posnemovalcev!

Iz ruskega ujetništva poroča z Omska železna droja 20. okt. 1915 Ivan Blažič, posestnik iz Mačkovca pri Novem mestu svoji ženi, da je še zmiraj zdrav. Pravi, da je v eni vasi več Slovencev, katerih našteje imena: Kastelic Franc iz Rakovnika, Jenič Janez iz Stranske vasi, Riflev vojak iz Ždinje vasi, ki je bil ranjen. — Njegov bratranec Anton Blažič, posestnik tudi v Mačkovcu št. 12 biva pa pri nekem rudniškem dobavitelju, Arkada v Saratovski guberniji. — Po naznanilu Alojza Umeka 15. Eisenbahnkomp. 2. Zug, Feldpost 56, doma s Podgrada, se o njegovem bratu Antonu Lir. 19, 11. Feldkomp. Feldpost 17, od sv. Jakoba dalje več ne ve, najbrž, da je v ruskem ujetništvu.

Bogoslovne študije za bogoslovce goriške, krške in poreške škofije se pričnó s 1. decembrom v Zatičini na Dolenjskem v samostanu čč. oo. Cistercijanov. Odprô se vsi kurzi razven prvega, za katerega se je premalo kandidatov oglasilo.

Odpovedal se je stari župan Mihael Strah na Mirni, Dol. zaradi bolezni. Pri novi volitvi 21. t. m. je dosedanji odbor izvolil za župana g. Antona Kastelic-a, trgovca na Mirni. Pravijo, da je zelo nerad prevzel županovo čast in oblast. A naj potrpi. Vojska je!

Utonil je 19. t. m. v Krki 16 letni Jožef Mavsar, hlapec v Mačkovcu, doma iz stopiške župnije. Hotel se je prepeljati čez Krko. Toda ker ni bil dovolj vajen veslanja, zanesla ga je voda na jez tamošnjega valčnega mlina. Tu je deroča reka preobrnila čoln in fant je izginil pod vodo. Do danes še niso našli utopljenca.

Nesreče. Od hudega vola napaden je bil Martin Mrzelj, hlapec v Moravčah pri Sv. Križu, kteremu je vol z rogovi povzročil hude rane. Prepeljan je bil v kandijsko bolnico. — Jože Žabkar, hlapec v Št. Janžu, se je ponesrečil pri drvarenju. Enemu njegovih sodelavcev je spodletela sekira in zadela Jožeta v desno nogo. Presekana mu je kita, katero so mu v Kandiji sešili.

Redna javna seja trgovske in obrtniške zbornice bo v pondeljek 29. nov. ob pol 4. uri popoludne v dvorani mestnega magistrata v Ljubljani. Dnevni red obsega osem točk in pride na vrsto tudi zbornični proračun za leto 1916.

„Glasbena Matica“ v Ljubljani bo izvajala dne 7. in 8. decembra 1915 v dveh velikih koncertih v hotelu Union Mozartov „Requiem“ na čast padlim našim hrabrim junakom. Čisti dobiček je namenjen za invalide in oslepele vojake.

Vojaški konji na posodo. V krajih, ki so toliko oddaljeni, da se dajo konji lahko v teku 48 ur nazaj spraviti, se lahko dobe vojaški konji na posodo. To so konji deloma iz vojaških bolnic, pa tudi konji od artilerije. Kdor želi vojaške konje na posodo dobiti, mora za nje prositi potom svojega županstva. Za vso oskrbo konj mora izposojevalec seveda sam skrbeti.

Vojni pregled.

Avstrijsko uradno poročilo.

Dunaj, 23. novembra. — Veliki boji pri goriškem obmostju in ob robu Dobrdobske visoke planote se nadaljujejo. Krvavo je bilo odbitih več napadov močnih sovražnih sil na Podgoro. Naše čete so se tudi pri Pevmi in Oslaviji držale proti vsem naskokom. Na več krajih se boj tudi ponoči še ni končal.

Obstreljevanje mesta Gorice je v času od 18. do 21. novembra povzročilo zopet izdatne izgube življenj ljudi in znatno škodo: ubitih je 20 civilnih oseb, 30 ranjenih, 46 poslopij je popolnoma porušenih, 600 lahko poškodovanih. Včeraj so Italijani zopet vrgli nekaj sto težkih bomb v mesto.

Na Dobrdobski visoki planoti se je posrečilo sovražniku, da je začasno našo bojno črto južnozahodno od gore Sv. Mihaela do zahodnega roba Sv. Martina potisnil nazaj. Ponočni napad ogrskih in koroških čet je pa prvotno postojanko popolnoma zopet spravil v našo posest.

Več naskokov Italijanov vzhodno od Selc je trčilo na štajerski pešpolk grof Beck št. 47, ki je trdno obdržal svoje postojanke dvakrat s streljanjem, tretjič pa v ročnem metežu.

Severno od goriškega obmostja so se ponovili običajni sunki sovražnika z navadnim neuspehom.

Na Arsiero sta metala dva naša letalca bombe.

Zadnje čase skušajo splošno pristopna časnikarska poročila italijanskega vrhovnega vodstva veliko pripovedovati o uspehih, kar vzbuja pozornost. Z ozirom na to bodi danes, pol leta po napovedi vojske našega nekdanjega zaveznika, z vso jasnostjo pribito, da začetkom vojske izbrano brambno bojno črto povsod, ob Soči zdaj že v četrti bitki, zmagovito držimo. Od začetka bojev na jugozahodu se ni mogel sovražnik niti približati tistim točkam, ki jih je upal doseči s prvim navalom. Pač pa ga je veljala vojska na mrtvih in ranjencih že pol milijona mož.

Dunaj, 24. novembra. — Ob zgornji Drini je dan mirno minul. Pri Priboju so si priborile naše čete prehod na južni breg reke Lim.

Južnozahodno od Novega pazarja prodirajo c. in kr. bojne sile proti črnogorski meji.

Po dolini Ibar napredujoče avstroogrske čete so vrgle v ljutih bojih sovražnika iz njegovih postojank severnovzhodno od Mitrovice in so vkorakale v navedeno mesto. Ujele so 700 mož, med njimi 4 častnike.

Tudi Priština je iztrgana Srbom. Nek nemški oddelek je vdrl s severa v mesto, nek bolgarski oddelek je sledil z vzhoda.

Namestnik načelnika generalnega štaba:
pl. Höfer, fml.

Nemško uradno poročilo.

Berolin, 24. novembra. — Avstroogrske čete so vzele Mitrovico, nemške čete Prištino. Srbi so zahodno od Prištine vrženi čez Sitnico nazaj.

Vrhovno vojno vodstvo.

Dopisi.

Iz Novega mesta. — Tukajšni tretji red je priredil običajne letne duhovne vaje in ob enem vojno pobožnost. Vse je trpelo od četrtka 18. novembra do pondeljka zjutraj 12. novembra. Vsak dan so bili trije govori. Kot govornika je pred vsem omeniti preč. g. misijonarja p. Klemena. O njem gre po pravici v mestu in okolici glas, da je eden najboljših pridigarjev. Ne samo po vsebini so njegovi govori globoko zamišljeni, ampak tudi njegov lep, močan glas in prednašanje vsebine odlikujeta povsem g. propovednika. Vkljub slabemu vremenu je bila vdeležba zelo dobra, posebno iz Novega mesta in iz bližnje okolice. V spovednici so pridno pomagali znani izborni spovednik preč. g. Perpar, župnik v p. iz Dobrnič, goriški veleč. gosp. kancelar Zamparo, in goriški preč. g. župnik Piciulin. Obhajanih je bilo v teh milostipolnih dneh okolu 2600 vernikov. Novih udov je vstopilo v tretji red 77. Kot naraščaj za tretji red pa je bilo sprejetih 18 dečkov in deklic od 11. do 14. leta. V nedeljo popoludne je bila sklepna pobožnost, katero je povišal že omenjeni veleč. gospod Zamparo z dvojno asistenco ter imel slovesne pete litanije in Te Deum.

Posebno lepa, popolnoma patriotična pobožnost pa je bila v pondeljek 22. nov. v korist dušam v vojski padlih hrabrih vojakov onih župnij, ki spadajo pod novomeško tretjeredniško okrožje. Ob polu 6. uri zjutraj je bil primeren govor o padlih vojakih in o naši dolžnosti do njih, in nato slovesna črna peta sv. maša z libero. Popoludne ob 4. uri pa je tretji red razdelil med ranjene vojake v bolnici tukajšne stare gimnazije precejšnih darov, ki so se v teh par dnevih zopet nabrali in nakupili. Obdarovanih je bilo 172 bolnih vojakov in še strežniki. Vsak je dobil kos potice, kruha, sadja, kozarec vina, cigaret in povrh še žepni robec. Darove je razdeljevalo nekaj tretjerednic, katerim so bili vojaki od srca hvaležni.

Konečno naj še omenimo prehvalevredno delo usmiljenja Elizabetinega odseka tretjega reda, kateremu je blagi smoter, skrbeti za reveže, po krasnem vzoru kraljice sv. Elizabete. Le-ta je namreč obdaril pri tej priliki 17 novomeških otrok z gorko zimsko obleko, kar je pač pri sedanji draginji veliko stroškov povzročilo. Za ta velikodušni čin dobrotljivosti bodo mladi revčki gotovo prisrčno hvaležni.

Sploh se pa mora javno pripoznati, da se tretji red zelo odlikuje osobito še v vojnem času s svojo darežljivostjo do vojakov in revežev. Neoziraje se na različne posmehljivosti od strani tako imenovanih boljših pa se naj drži III. red te svoje vzvišene poti in zagotovljen mu je nadaljni najboljši uspeh!

Št. Peter. — 31. oktobra je priredil v tukajšnji ljudski šoli okrajni šolski nadzornik, g. Janko Grad, roditeljski sestanek. Govoril je o vojski ter tretjem vojnem posojilu. Žalibog, da je bila to pot udeležba prav mala, dasi sicer naši ljudje prav radi prihite k take vrste prireditvam. Vzrok temu je bila menda okolnost, da so se baš ta popoldan ljudje mudili na pokopališču, kjer so urejevali grobove svojih rajnih. Predavanje je bilo vrlo zanimivo. Gospodu predavatelju v tolažbo naj povemo, da njegove besede niso bile zastonj. Precej tisočakov vojnega posojila se je podpisalo, ki bi se sicer ne bilo. — Jernej Mirtek iz Grčevja se je oglasil iz ruskega ujetništva. Deset mesecev ni bilo o njem nobenega glasu. Domači so že obupavali, da bi ga še kedaj videli živega. Toda kako presenečenje, ko so pred nekaj dnevi dobili iz Lvova pismo, ki je bilo oddano meseca dec. lanskega leta. Dopisnica se je potikala nič manj nego deset mesecev po svetu. — Žalostnejšo novico je prejela Brulčeva hiša v Kronovem. Domači sin Anton je padel menda že maja v hudih bojih ob Dnjestru. Kar je bil oče že prej izvedel iz zasebnih obvestil, o tem žalostnem dogodku so ga obvestili tudi pri sodišču. Bog bodi dober plačnik mlademu junaku! — Vino ima ceno, kakor menda že z lepa ne. Trška gora in Grčevje sta ga že precej oddala. Čudno se morda sliši, pa je vendar res: tudi po kronci ga plačajo. Po 90 vinarjev se pa prav lahko oddá.

Stopiče. — Pokopali smo 17. nov. 1915 83 letnega starčka Antona Kebar, goriškega begunca občine: Št. Florijan. Tekom 4 dni sta meseca septembra umrla otroka: Jožef in Evgenija Komic, pristojna v isto občino. Vsi trije počivajo na pokopališču v Stopičah, daleč sicer od domačega kraja, vendar v slovenski zemlji. — H krati pa so naši zvonovi milo peli svojo

---

skočil pri neki vožnji v Benetkah raz gondole v morje, ki ga je požrlo za vedno. — Ženin Jurij pl. Grätz pa je znorel in je končal svoje pretužno življenje v malem stolpu v Gradacu v grozoviti zapuščenosti. — Obe rodbini iz Mehovega in Gradaca, nekdaj tako sloveči na Kranjskem, sta kmalu izumrli.

Neka ljudska pravljica pripoveduje, da se je potem vsako leto ob obletnici one usodepolne noči prikazoval harfar v poznih urah pri vodnjaku na grajskem dvorišču ter brenkal po hodniku proti kapeli, dokler je končno v njej izginil. — Zopet druga pripovedka pravi, da se je videla vsako leto enkrat po noči razsvetljena kapelica, v kateri se je slišalo melanholično brenkanje na harfo. — Tretja govorica je pa ta, da so videli posebno bledični ljudje ne samo ob obletnici, ampak cló večkrat ob svitlih mesečnih nočeh krasnega mladeniča s harfo hoditi po mehovskem hribu; bil je pa v črni halji in silno otožnega obraza. O tej prikazni se je trdilo, da je bil to oni deček, ki je nosil Kunibertu harfo in je bil tudi očividec njegovega nesrečnega konca, in da je hodil igrat zaljubljenemu mrtvemu paru v znak hvaležnosti. — Po tistem strašnem činu je pribežal namreč fantiček v Novomesto ter povedal očetu Kunibertu, kar je ravnokar doživel na Mehovem. Oče Pavel Avmer je bil sicer pripravljen na podoben izid, ker je poznal pregloboki prepad med njegovim sinom in viteško zaročenko, a vendar je bil smrtno potrt. Končno se je udal svojemu pregrenkemu neizogibnemu položaju. Ob enem pa sprejme revnega dečka v svoje očetovsko varstvo. Ker je spoznal tudi njegov talent za godbo, ga je deloma izvežbal sam v glasbi, deloma ga dal izvežbati drugod. Naučil se je tudi lepo igrati na harfo in zaraditega ga je še starček posebno ljubil. —

*

Dandanes se seveda vseh teh prikazni ne more opaziti, vsaj ni več cerkvice in ne vodnjaka in tudi ne gradu, in tako bodo tudi izginile iz ljudskega spomina vse različne pravljice in mične bajke o tem nekdanjem mogočnem gradu Mehovem.

mrtvaško pesem Alojziju Bruljec iz ugledne mlinarjeve hiše v Hrušici številka 19. Pokojnik je bil desetnik, odlikovan s srebrno hrabnostno svetinjo prve vrste in v boju za domovino padel junaške smrti na doberdobski planoti dne 6. novembra ob 6. uri zvečer ravno ob času, ko se je njegova stotnija po zmagovitem boju imela vrniti na oddih. Zadet od sovražne kroglje v trebuh, je bil od svojih tovarišev prenešen na župno pokopališče v Brestovici in rojak Alojzij Šafar položil je svež venec na njegov grob. Bruljec je bil že v Galiciji težko ranjen, prestreljen skozi hrbet in iz stegnja so mu izrezali sovražno kroglo. — Še le črez 4 mesece smo zvedeli tudi za Jožefa Može, da je na sv. Vida dan 15. junija umrl na polju slave ob Dnjestru in čaka vstajenja v Tlumaszu. Može je lansko leto ravno o tem času tri dni z velikim veseljem po naših goricah nabiral vino za ranjene vojake, sam pa ni mogel užiti nobene hladilne pijače, ker je bil zadet v glavo. Tudi ta dva junaka počivata v slovanski zemlji. — Dal Bog vsem večni mir in pokoj!

Belokranjski - vestnik. -

Iz Radovice. — Padel je na laškem bojišču v trebuh zadet 20 letni Anton Rus, sin uglednega posestnika in krajn. šol. nadzornika Janeza Rus z Boldraža št. 8. Bil je dober, vseskozi pošten mladenič. Pokopan je v vasi Klanc. — Ravnokar je došlo tudi sporočilo, da je že 25. januarja t. l. v Gorlicah v Galiciji umrl vojak Janez Šavor iz Radovice št. 39, ali vsled ran ali druge bolezni, še ni znano. — Vseh skup je padlo dozdaj, kolikor znano, že 8 samih krepkih mladeničev z naše male občine. Nahaja pa se jih na bojiščih še do 70 mož in mladeničev, izmed katerih je večina bolj ali manj ranjenih.

Na dopust je prišel črnovojnik Martin Gosenca, posestnik na Radovici št. 69. Še po letu je bil ranjen v desno ramo, vsled česar mu je desnica otrpnela, a se mu že boljša in upati je, da se dodobra pozdravi. — Ranjen in potem ujet je bil tudi Jurij Matekovič, posestnik z Radovice št. 36. Kje se sedaj nahaja ni znano. — Na 10 dneven dopust je prišel še oktobra vojak Dako Popovič z Krašnjega vrha št. 24. Bil je ves čas v Premyslu, tam tudi od ročne granate ranjen na glavi, rokah in hrbtu. Bil je nekaj časa ruski ujetnik, ko pa so Rusi morali trdnjavo zapustiti, odpeljali so druge ujetnike seboj, a njega so pustili ker je bil preslab za prevažanje. Pri neki priliki je bil na čudežen način obvarovan gotove smrti. Ko je ležal na tleh in so kroglje švigale, veli mu notranji glas naj si dene prsti pred glavo. V trenutku, ko to stori prileti kroglja v prst ter v njej obtiči sicer bi ga bila zadela naravnost v glavo. Za varstvo se zahvaljuje Materi Božji, ki se jej je vsak dan priporočal.

Med ruskimi ujetniki se nahaja tudi posestnik Janez Humljan z Boldraža št. 1, ki se pa že dolgo ni nič oglasil. — Od Alojzija Bajuka z Radovice št. 75 pa ni bilo že od avgusta 1914 nobenega glasu. Kar nič več nismo dvomili, da je mrtev, kar pride te dni dopisnica, v kateri v nemškem jeziku naznanja očetu, da so ga pahnili v Irkutsk v Sibiriji, kjer se nahaja še živ in zdrav. Kako se mu godi je posneti odtod, ker prosi očeta, da bi mu brzojavno poslal 40 K. — Tam nekje biva tudi Janez Režek iz Krašnjega vrha št. 11 tudi že leto dni. — Gromenje topov z laškega bojišča čujemo tudi mi dan na dan.

Valentinu Skušku v spomin.

Poznal sem Te, dragi Tine, morda bolj, kot kedo drugi. Bil si možak na svojem mestu do zadnjega. Kedo bi si mislil, da se po enem letu ne bova več videla, da se bova ločila za vedno! Ko sva 26. oktobra prejšnjega leta prišla k vojakom, si bil navdušen, bil si vesel, kakor malokdo izmed nas. Kakor si bil pri vsakem delu, tako si bil tudi v verskem oziru do zadnjega neomajen; bil si torej neustrašen, goreč vojščak cesarjev in Kristusov.

Naredila sva enoletniško vojaško šolo skupaj. Kako vesten, kako vnet si bil pri opravljanju vojaških dolžnosti! No, dobil si zato tudi prvo spričevalo iz takratne enoletne šole izmed fantov 17. pešpolka.

In prišla sva iz te šole h polku, h kadru v Ljubljano; kar vlekla, gnala Te je, dragi Tine, neka nevidna moč proč iz Ljubljane, v boj, ki si ga nisi predstavljal tako grozovitega. In v resnici si šel, nepozabljivi mi Tine, veliki Jeperžan, en mesec preje na bojišče, da si malo več gorjâ in britkosti poskusil pred smrtjo. Ravno pred „abmaršom“ XI. bataljona se pridruži Tvoji četi še en mož, ki se je prostovoljno javil iz enoletne šole k „marškompaniji“, eden izmed Tvojih največjih prijateljev — Nace Orešek, kar je bilo Tebi silno po godu.

Toda ni minilo 20 dni, ko si mi poročal o britki usodi Oreška. Bil je zadet v glavo, in pioniri so ga pokopali tam gori ob Dnjestru. Nisi ga videl, ko je izdihnil, nisi mu podal roke za na pot v srečno večnost, bilo je nemogoče v silnem ognju in pri vednem prodiranju. Ti si drvel dalje, dalje za umikajočim se sovražnikom. Nisi mislil, da tudi Tebi preti smrt, da Te hoče požreti zmaj, Ti si šel dalje, dokler nisi prišel do cilja.

Kmalu nato sem prišel jaz tja gori. Dobil sem Te v neki raztrgani, vblatni gališki vasi ravno, ko se je celi pešpolk odpravljal na pot proti jugu. Podal si, dragi Tine, roko in si mi rekel: „Veš kaj, Jože, jaz sem že sit življenja. Kar sem jaz prejšnji teden doživel, je tako žalostno in tako nepopisljivo, da Ti ne morem povedati.“ Nič več mi nisi pravil, ker smo morali odmarširati. Bila sva ob vsakem počitku skupaj, a nikdar mi nisi pravil o takratnih dogodkih kaj več. Zvedel sem samo to, da si takrat vjel čez 100 Rusov, za kar si bil odlikovan s hrabrostno svetinjo prvega razreda in postal si praporščak (Fähnrich).

No in potem sva bila skupaj cela dva meseca. Posebnega veselja nisem več videl na Tvojem obrazu, bil si resen in spremljal Te je neki humor, kadar sva govorila. Pač Ti je pa zaigralo srce od veselja takrat, ko si prišel z bratom Matijem v Horodenki skoraj po enem letu skupaj. A to svidenje ni trajalo dolgo; pustil si ga, in nisi mislil, da si mu podal roko zadnjič na svetu.

Pričeli so se septemberski dnevi, tisti dnevi, ki jih ne bom pozabil v zgodovini svojega življenja. — Splošno mnenje je nastalo, da bi bilo dobro pognati sovražnika malo nazaj. Kar smo mislili na tiho in sanjali, se je tudi vresničilo s prvim septembrom. Odkorakali smo v Zaleszyki, odkoder bi bilo pripravno prijeti sovraga. Zopet si prišel, dragi Valentin, k meni, me potrjeval v stanovitnosti in korajži ter si rekel: „Jože, danes bomo, kakor pravijo, zopet nagnali muskale, kozake in svinjske čerkeze, kaj ne? Vso srečo Ti želim! Jaz za svojo osebo vem samo to, da mi tukaj nekaj ne bo prav šlo. Najbrže bom ranjen v levo ramo, kakor sem sanjal, ali bom pa zadet naravnost v srce.“

Kmalu nato smo odkorakali drug za drugim proti sovražniku, a smo se vrnili zopet nazaj zaradi strategičnih ozirov in začeli smo ofenzivo drugo jutro ob štirih. Tisti večer si prišel k meni zopet, ker si imel „Regimentsinspektion“ zaradi morebitnega alarma in sva skupaj zaspala v kosarni na golih tleh. Nisi veliko govoril, zaspal si od utrujenosti in ob 2. uri zjutraj si se že dvignil, podal si mi roko, a nisva mislila, da je bilo to zadnjikrat. Zginil si v megleni jutranji noči in nisem Te videl več.

Oni dan smo torej pričakovali boja, a stvar se je čisto drugače obrnila. Rusi so se umaknili in drvili smo za njimi, kakor vihar pred točo. Ponoči enkrat pridemo do sovražnih pozicij in drugi dan popoldne, tretjega se udarimo pa že prav po moško. V neki zanikerni gališki koruzi me zadene japonski šrapnel in zapustil sem bojno poljano.

Blizu je bila že smrtna kosa, Tine, a ni me še zadela. Tesno je bilo Tebi tisti popoldan, posebno ker si imel celo kompanijo pod svojo oblastjo. Ali drugo jutro je solnce pokazalo krvave žarke le trenotno; kajti zakril jih je dim sovražnih in naših topov. Tu se Ti je, nepozabljivi prijatelj, iztekla Tvoja ura. Nisem bil zraven, nisem Te videl v groznih mukah, a sapa mi je zastala, ko sem to zvedel.

Spavaj, dragi in vrli Tine, tam gori ob Serethu, v vasi Mieszkow in Tvoj duh naj čuje, da sovražnik Tvojega groba ne pohodi! Ti bodi nam in bodočim vzgled, ki govoriš:

„Umreti, bratje težko ni,
pustiti nade, to boli.“

Jos. Marjetič.

Novi viri prehrane živine.

V stremljenju, odpreti nove vire prehrane živine, se opozarja na važnost, katero se lahko pripisuje raznim lišajem (drevesnim mahovom), ki raste po naših deželah; v prvi vrsti naj bo omenjen islandski mah (Lichen islandicus) in jelenovec (Renntierflechte), Cladonia rangiferina). Islandski mah raste in sicer dostikrat v znatnih množinah v svetlih jelnatih gozdovih in med vresjem na gorah, kakor tudi v nižavah. Po redilni vrednosti se dva dela zmletega lišaja lahko primerjata z enim delom pšenične moke. Če se lišaju odvzame grenkoba, je pred vsem — kakor druge rastlinske snovi, ki vsebujejo škrob — dober za človeško hrano; uporablja se pa lahko tudi kot krma za živino. Za živinsko krmo imamo na razpolago pred vsem jelenovec, ki je za človeško hrano manj raben; dober pa je kot krma za svinje kakor tudi za govedo. Dobi se pri nas v še večjih množinah kot islandski mah. Jelenovec raste po gorah in v ravnini in sicer redno tam, kjer rasto borovci, zlasti takozvani pritlikavi bori skupaj z vresjem in mahom. Svež in vlažen jelenovec vsebuje približno 70% vode, več kot 20% dušika prostih ekstraktivnih snovij, 1·1% dušikovih ekstraktivnih snovij, 0·6% masti, manj kot 6·3% lesnih vlakenc in je tedaj, kar se tiče vsebine oglikovega hidrata, zelo podoben krompirju. V severnih deželah se uporablja kot redilna krma ne le za severnega jelena, ampak tudi za svinje in govedo. 1 stot posušenega jelenovca se smatra enakovrednim trem stotom krompirja. Svinje žro tudi svež surov lišaj, če je polit s sirotko ali posnetim mlekom; še bolj jim pa prija osnažen, posušen in na debelo zmlet lišaj, ki je skuhan s sirotko ali posnetim mlekom. Vedno pa je treba začeti z malimi količinami, ki naj se počasi zvišajo. Krmi se mora vedno primešati del kuhanega krompirja. Lišaj, ki je očiščen od mahu in listja, se lahko posuši na solncu ali na sušilnicah; posušen lišaj se potem lahko zmane z rokami. Ker je lišaj mogoče nabirati v vsakem letnem času na kopnih mestih tudi po zimi in ob vsakem vremenu, ker posušen lišaj ne izplesne in ga tudi mrčes ne kvari, dalje, ker je razširjen v velikih množinah in ga je mogoče poceni in na priprosti način nabirati in uporabljati, se njegova uporaba za krmo priporoča zlasti kot delno nadomestilo za krompir.

Loterijske številke.

Trst, 17. novembra 62 13 25 60 55

Izjava.

Podpisana Marija Potisek prekličem žaljive besede, katere sem govorila zoper župana iz Toplic, Ivana Pezdirc, da ni županstva, da bi se toliko pod roko delalo, kot pri topliškem, izjavim, da je ta žalitev zlagana; zato se mu zahvaljujem, da je od tožbe odstopil.

94 **Marija Potisek.**

Izjava.

Podpisani obžalujem žaljive besede, izrečene Antonu Miklaučič, ter se mu zahvaljujem, da je od tožbe odstopil.

93 **J. Hrovat.**

Večjo množino domače slivovke
na drobno in debelo, kakor tudi **drožno žganje, grenki, rum**, oddaja Janko Karlovšek, Šmarjeta (Dolenjsko). Dobi se tudi na drobno in naroča v trgovini v Rudolfovem h. št. 236, Ljubljanska cesta. 80-3-3

Učenca 85-3-3
zdravega in iz poštene hiše **sprejme** v trgovino z mešanim blagom
Friderik Skušek v Metliki.

Velika svota denarja 154-0-39
se zamore naključiti vsakomur, ki postane naš naročnik. — Brezplačna pojasnila pošilja:
Srečkovno zastopstvo 13, Ljubljana.

Nekdaj v Jakčevi, zdaj Puntigamski hiši, **se odda s 1. decembrom**
LEPO STANOVANJE
obstoječe iz štirih sob, kuhinje, shrambe in pritiklin. — Pojasnila daje Fr. Perko, Kandija št. 23. 91-2-2

Zastopniška pisarna banke Slavije
prenesla se je z Velikega trga v Novem mestu
v Kandijo hiš. št. 23
(gostilna Jos. Windischerja), kjer ima gospod Fran Perko gostilno, v kateri se dobiva dobro jed in pijača pri točni postrežbi. Tam se dobijo tudi sobe za prenočišče. — Sprejmejo se tudi gospodje na hrano. 90-2-2

Mlado, zdravo dekle
iz bližnje okolice in poštene hiše, se takoj sprejme v lahko službo. Natančneje pri Lovro **Puš** v Novem mestu. 95

Hiša na prodaj!
Hiša v Novem mestu, Dolga ulica št. 18, se iz proste roke proda. — Po malem odplačilu bi se zamoglo tudi na čisto majhne obroke plačevati. — Več se izve
96 v **Mestni hranilnici v Novem mestu.**

Popolnoma varno naložen denar.
HRANILNICA in POSOJILNICA
za Kandijo in okolico, reg. zadr. z neom. zavezo
v lastnem domu v Kandiji
sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obrestuje po
4½% 1-0-34
na leto brez odbitka rentnega davka, katerega sama iz svojega plačuje.

Izdajatelj in založnik J. Krajec nasl. Odgovorni urednik Urban Horvat. Tisk J. Krajec nasl.